

Man en vrouw in bijbels perspectief 2005-2006
(S. Hennecke)

ESSAY

...MAAR ZIJ SCHAAMDEN ZICH VOOR ELKANDER NIET

*seksualiteit bij Adam en Eva
in het paradijs van voor de zondeval*

Universiteit van Utrecht
B.J. van Luijk
0327859
19-06-2005

Intro

Dit essay is voor het vak "Man en vrouw in bijbels perspectief" geschreven. In dit essay wil ik bekijken hoe Noyes en Bonhoeffer over seksualiteit bij Adam en Eva in het paradijs van voor de zondeval denken. Ik heb voor deze twee auteurs gekozen, omdat zij op het eerste gezicht duidelijk verschillende standpunten hebben. De essay-vraag luidt: Heeft Noyes' en Bonhoeffers visie op seksualiteit in het paradijs van voor de zondeval de hedendaagse mens iets te zeggen of leren?

Dit essay zal de volgende opzet hebben: Eerst wil ik vermelden wat Noyes en Bonhoeffer zelf schrijven en probeer ik hierbij te analyseren hoe zij seksualiteit in het paradijs zien. Daarna zal ik bekijken hoe dit voor de eigentijdse lezer inspirerend kan zijn. Als laatste geef ik een eigen interpretatie.

Interpretatie van Noyes en Bonhoeffer

Noyes toont ons welk soort relatie tussen Adam en Eva aanwezig was in het paradijs. *"The relation of male and female was the first social relation. Gen.2:22. It is therefore the root of all other social relations. [...]Adam and Eve were, at the beginning in open, fearless, spiritual fellowship, first with God, and secondly, with eachother."*¹ Hij bestempelt dit als in eerste instantie een "amative", d.w.z. liefdesrelatie. *"Dividing the sexual relation into two branches, the amative and the propagative, the amative or love-relation is first in importance, as it is in the order of nature."*² Noyes benadrukt dat de relatie dus vooral een liefdesrelatie was en niet één gericht op voortplanting. *"God made woman because 'He saw that it was not good for man to be alone;' (Gen. 2:18); i.e., for social, not primarily for propagative, purposes. Eve was called Adam's 'help-meet'."*³ Conceptie zou volgens Noyes weinig (!!) voorkomen, omdat God na de zondeval Eva vervloekt met de woorden: *"I will greatly multiply thy sorrow and thy conception;"*⁴. Er was een manier waarop Adam en Eva wel seksueel actief zijn, zonder conceptie. Volgens Noyes is dit inderdaad mogelijk ("male continence" noemt hij dit later). Hij stelt dat Adam en Eva volledige beheersing hadden over hun lichaam, ook over hun geslachtsdelen. Volgens Noyes is de conceptie/zwangerschap in zichzelf niet negatief, maar de meervoudige vorm hiervan wel, dit is een vloek (van God).

Ook de gevolgen van de zondeval geven een inzicht in hoe Noyes seksualiteit daarvoor zag. *"Their transgression produced two corresponding alienations, viz. first, an alienation from God,[...] and secondly, an alienation from eachother, indicated by their shame at their nakedness and their hiding themselves from eachother by clothing."*⁵ Deze schaamte voor hun naaktheid en hun bedekking met kleren geeft aan dat de seksualiteit in het paradijs verschillend moet zijn geweest van wat zij daarna is. Als Noyes vertelt wat er nu moet gebeuren om het koninkrijk van God hier op aarde te vestigen, wordt dit duidelijker: *"The first thing then to be done, in an attempt to redeem man and reorganize society, is to bring about reconciliation with God; and the second thing is to bring about a true union of the sexes. In other words, religion is the first subject of interest, and sexual morality the second[...]"*⁶

Theologisch stelt Noyes dat Adam en Eva hun leven van God krijgen en dat de liefdesrelatie niet de bron van het leven is, maar de beste overdracht van dat leven (van God). De verhouding man-vrouw is parallel te trekken met de dualiteit van God: Vader en Zoon. Daarbij is Adam de

¹ Noyes, J.H. (1870). History of American Socialism. In: (Kvam, K.E., Scheering, L.S. & Ziegler, V.H. (Eds.) (1999). *Eve & Adam : jewish, christian, and muslim readings on genesis and gender*. Bloomington: Indiana University Press. p.366

² Ibidem. p.366

³ Ibidem. p.366

⁴ Ibidem. p.366 (vet door auteur)

⁵ Ibidem. p.366

⁶ Ibidem. p.366

reflectie van God de Vader en Eva van Jezus. De liefdesrelatie is hierbij de oorspronkelijke en beste relatievorm.⁷

Bonhoeffer schrijft in eerste instantie niet direct over de seksualiteit van het paradijs. Toch valt er uit zijn beschrijving van Genesis wel wat te achterhalen over zijn denkbeelden hierover. Bonhoeffer stelt dat Adam en Eva één zijn, één lichaam hebben in de liefde voor elkaar. Dit is vooral een geestelijke eenheid.⁸ De gemeenschap van man en vrouw komt van God en is als verheerlijking voor Hem bedoeld. De seksualiteit krijgt hierbij een slechte naam: zij verscheurt de gemeenschap van liefde en laat haar slechts tot lust verworden. Zij is egocentrisch en niet gericht op de ander en God.⁹ Het volgende citaat vertelt ons iets meer over hoe Bonhoeffer de verhouding in het paradijs zag: *“Scham ist [...] das süchtige Begehren nach dem anderen und das damit zusammengehörige Wissen um den andere als einen solchen, der selbst nicht mehr genug daran hat, mir zü gehören, sondern der etwas von mir begehrt.”*¹⁰ Omdat de bijbel vertelt dat deze schaamte eerst niet aanwezig was, kunnen we hieruit concluderen dat de seksualiteit in het paradijs ten eerste een bij-elkaar-horen was. In het paradijs is er geen sprake van een begeren of lust. De ander wordt als gave van God gezien en er is geen sprake van een scheuring tussen man en vrouw.¹¹

Ook bij Bonhoeffer kan het helpen om te kijken wat hij schrijft over hoe de seksualiteit verandert is door de zondeval. De seksualiteit van voor de zondeval is namelijk vaak als tegenstelling hiervan gezien. Ook bij Bonhoeffer: was de seksualiteit eerst nog een erkennen van de grens en bepaald door deze grens, na de val niet meer. Seksualiteit is dan een mateloze zucht om zonder grenzen te zijn. Zij wil de vernietiging van de andere mens. In deze vernietiging wil zij zich voortplanten; het thema van Bonhoeffer duikt hier ook weer op: *“tob und ra”*, d.w.z.; scheppen en vernietigen. De seksualiteit van na de val rooft de ander van zijn/haar schepsel-zijn. In de vernietiging van dit leven wil zij echter weer scheppen; de conceptie/zwangerschap.¹² Hieruit kan geconcludeerd worden dat dit scheppen van nieuw leven nog niet voor de val plaatsvond. De schaamte die Adam en Eva voelen na de val is voor Bonhoeffer de beveiliging van de oorspronkelijke naaktheid en de daarbij horende seksualiteit. Zij geeft een getuigenis *“[...]vom eigenen Abgefallensein.”*¹³ Zij wijst op de grenzen van de mens, ook juist in de seksualiteit. Bonhoeffer plaatst steeds de seksualiteit in een breder perspectief: zij gaat over de verhouding van mens tot mens.¹⁴

Theologisch is de verhouding van man en vrouw door Bonhoeffer geplaatst in het perspectief van de leven-gevende God. De mens is begrensd door deze God en dit is Zijn genade. De man is begrensd in de vrouw en vice versa.

Interpretatie voor nu

Na deze korte analyse van beide teksten kunnen we bekijken wat dit voor de hedendaagse lezer betekent.

Ten eerste valt op dat Noyes en Bonhoeffer de seksualiteit in het paradijs als iets goeds zien, maar deze wel verschillend invullen. Noyes lijkt aan te geven dat er wel degelijk conceptie plaatsvond. Dit uitgangspunt zou kunnen helpen te verklaren waarom er meer mensen waren na

⁷ Ibidem. p.366

⁸ Bonhoeffer, D. (1989). *Schöpfung und Fall*. München: Chr. Kaiser Verlag. p.92

⁹ Ibidem. p.94

¹⁰ Ibidem. p.95

¹¹ Ibidem. p.95

¹² Ibidem. p.116

¹³ Ibidem. p.117

¹⁴ Ibidem. p.118

de zondeval dan alleen Adam en Eva en maakt de theorie van de pre-adamiëten onnodig. Ook geeft dit aan dat de conceptie en zwangerschap niet iets is wat pas na de val komt en daardoor "slecht" is. De seksualiteit die mensen na de val nog beleven kan dus ook als "voortplantings-seksualiteit" positief beoordeeld worden.

Ten tweede zien we dat Noyes én Bonhoeffer de seksualiteit voor de val ontdoen van lust of onbeheerstheid. Noyes stelt dat de mens zich lichamelijk volledig kan beheersen en Bonhoeffer stelt dat er in ieder geval geen lust aanwezig is. Lust of onbeheerstheid in de seksualiteit lijkt hiermee te worden veroordeeld.

Bonhoeffer lijkt hierin veel verder te gaan dan Noyes. Waar Noyes zich wil richten op een seksuele (moraal)opvoeding, lijkt Bonhoeffer seksualiteit in zijn geheel te willen veroordelen. In ieder geval willen zij beiden een begrenzing. Bij Noyes is dit een oefenen van het lichaam (praktisch), bij Bonhoeffer een in acht nemen van schaamte (theoretisch).

Ook lijken beiden een theologische basis te geven voor geboortepanning, iets wat de hedendaagse mens kan helpen de opdracht om zich voort te planten te nuanceren.

Interpretatie van de auteur

De begrenzing die zij beiden voorstellen lijkt mij in de huidige cultuur wellicht een oplossing voor veel negatieve (vormen van) seksualiteit. Zelf denk ik dat dit een voor een gezonde(re) beleving hiervan kan zorgen. De grenzenloosheid in de huidige samenleving lijkt mij een zorgelijke ontwikkeling, (juist) ook in het kader van de theologie. In de seksualiteit is men net zo afhankelijk van God en van de ander. Dit is een volgend punt wat mij aanspreekt bij Bonhoeffer; in zijn paradijselijke schildering van de seksualiteit lijkt hij daar vooral de gerichtheid op de ander en daarmee de verheerlijking van God op het oog te hebben. Dit gericht zijn op de ander sluit dan weer aan bij het principe van Noyes: de liefdesrelatie is de belangrijkste relatie tussen man en vrouw. Zij moeten elkaar eerst liefhebben, elkaar eerst als één geheel/één lichaam zien, voordat zij daartoe daadwerkelijk kunnen overgaan. De verbinding die Bonhoeffer dan weer legt tussen het geestelijke en lichamelijke lijkt mij dit goed te complementeren. En wellicht is zijn nadruk op het geestelijke licht allergisch te noemen, toch lijkt mij dit een goede voorwaarde/start voor seksualiteit.

Er zijn nog wel wat vragen die Noyes en Bonhoeffer bij mij achterlieten: Is het zo dat Eva al met pijn baart in het paradijs? Noyes stelt dat deze pijn bij de vloek van God "slechts" vermenigvuldigd wordt. Hoort pijn dan al thuis in het paradijs? En waarom ziet Noyes conceptie/zwangerschap als iets negatiefs als het al in het paradijs geschiedt? Bij Bonhoeffer lijkt het begeren op zich al negatief beoordeeld te worden, kunnen we dan stellen dat dit bij het begeren van de vrucht van de boom van kennis van goed en kwaad al verkeerd met de mens ging?

Wat mij betreft lijkt de blauwdruk van het paradijs die Noyes en Bonhoeffer ons geven de hedendaagse man/vrouw veel te kunnen leren. Dit niet alleen op het gebied van seksualiteit als seksuele activiteit, maar algemener op het gebied van relaties en hun plaats daarin.